

Osaamiskeskuksille rakennetaan POHJOISMAISTA YHTEISTYÖTÄ

Sosiaalialan osaamiskeskusverkostolle rakennetaan yhteyksiä muiden pohjoismaiden osaamiskeskuksiin. Tanskan kymmenvuotisista kokemuksista on hyötyä Suomen vasta rakentuvalla verkostolla.

Sosiaalialan yhdeksän osaamiskeskuksen kesken sovi- taan erityisvastuualueista, joista keskuksat huolehtivat alueellisten perustehtävien ohella. Pohjoismaista yhteistyötä on kaavailtu yhdeksi Pohjanmaan osaamiskeskuksen valtakunnalliseksi erityisalueeksi”, kertoo neuvotteleva virkamies **Martti Lähteinen** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Osaamiskeskusten pohjoismaista yhteistyötä pohdittiin maaliskuussa Helsingissä sosiaali- ja terveysministeriön ja Nopuksen järjestämässä työkokouksessa. Nopus on Pohjoismaiden ministerineuvoston alainen sosiaalialan koulutusohjelma. Sen Suomen toimipiste on Vaasassa.

”Osaamiskeskusverkosto näyttäisi tarjoavan erinomaisen kanavan pohjoismaisen yhteistyön organisointiin. Pohjoismaisten kumppaneiden kanssa voitaisiin vaihtaa tietoa ja kokemuksia ja järjestää koulutusta. Saman erityisalan toimijat voisivat ehkä muodostaa omat pohjoismaiset verkostonsa, joilla voisi olla yhteisiä hankkeita”, Nopuksen koulutusjohtaja **Ulla Salonen-Soulié** sanoo.

”Jo nyt Suomen osaamiskeskusverkoston rakentamisvaiheessa meillä on hyvä tilaisuus ottaa oppia muiden pohjoismaiden ratkaisuksista. Esimerkiksi Tanskassa osaamiskeskuksia on ollut jo yli kymmenen vuotta. Niiden verkosto ei ole toiminut niin kuin suunniteltiin ja edessä on uudenlaisen verkoston rakentaminen”, Lähteinen huomauttaa.

Tanskassa paljon keskuksia

Tanskassa on kolmisenkymmentä sosiaalialan osaamiskeskusta.

Ne keräävät alan tietoa ja kokemusta sekä välittävät niitä eteenpäin. Keskuksista vain osa on sosiaaliministeriön laajempiin kehittämistehtäviin perustamia ja rahoittamia keskuksia. Osa taas on tietokeskuksia, jotka ovat syntyneet poliitikkojen aloitteesta usein jonkin ajankohtaisen teeman innoittamina.

Ministeriön aloitteesta perustettuja keskuksia rahoitetaan erityismäärärahasta. Laajoja tehtäviä hoitaville keskuksille ministeriön rahaa on tullut keskimäärin kaksi miljoonaa kruunua vuodessa. Ministeriö tukee myös kapea-alaisempia tietokeskuksia. Ministeriön rahoituksen lisäksi keskuksat saavat tuloja kunnille myymistään palveluista.

Hallinnollisesti keskuksat ovat itsenäisiä. Niillä on riippumattomat hallitukset, jotka vastaavat toiminnasta ja toimivat työnantajina.

Sosiaaliministeriön perustamat keskuksat tukevat omalla maantieteellisellä alueellaan yleisesti sosiaalialan kehittämistä. Samalla ne kuitenkin ovat erikoistuneet johonkin alueeseen, kuten päihdehuoltoon tai pienten vammaisryhmien asioihin. Tällä erityisosaamisella kukin keskus palvelee koko maata.

Tukea kuntien muutostyölle

Keskusten tärkein tehtävä on tukea muutos- ja kehittämistyötä kunnissa. Ne tarjoavat kunnille mahdollisuuksia päästä kiinni uuteen tietoon ja sosiaalialan suuntauksiin. Ne auttavat kuntia kehittämään työmenetelmiä.

Kunnille on tärkeää, että ne saavat keskuksista erityisosaamista. Ne käyttävät konsulttiapua muun muassa organisoi-

nessaan kehittämishankkeita osaksi pysyvää toimintaansa.

Jette Jacobsen Tanskan sosiaaliministeriöstä kertoo, että tiedonvälityksen pitäisi toimia keskustusten avulla myös toisin päin: ministeriö toivoo keskustusten välittävän kunnista tietoa ja kokemuksia.

Jacobsenin haastatteleman sosiaalijohtajan mukaan keskustusten tärkeimpiä tehtäviä on haastaa vanhat toimintatavat ja syytää muutoksia ja kehittämistoimia alkuun, herättää uudenlaisia ajattelua.

”Keskusten pitää olla alan ilmapuntareita, jotka välittävät tiedon uusista virtauksista. Ne myös osallistuvat monenlaiseen yhteistyöhön. Keskusten työntekijät toimivat hankkeissa välittäjinä niiden vetäjien ja päättäjien välillä.”

Keskuksat järjestävät seminaareja, kokouksia ja kursseja. Varsinainen sosiaalialan koulutus kuuluu Tanskassa opetusministeriölle eikä sitä tarjota keskuksissa.

Keskuksat julkaisevat uutiskirjeitä. Niiden työntekijät osallistuvat työryhmiin. Niiltä saa työnohjausta ja apua arviointiin. Ne välittävät tietoa rahoitusmahdollisuuksista. Keskuksat tekevät yhdessä yliopistojen kanssa ministeriön tilaamia tutkimuksia.

Liikaa ristiriitaisia tehtäviä

”Tanskan osaamiskeskuksat eivät ole onnistuneet hoitamaan kaikkia niille annettuja paikallisia ja valtakunnallisia tehtäviä. Ne ovat osoittautuneet liian pieniksi. Niissä on 4-9 työntekijää. Henkilökuntaa ja osaamista ei aina riitä perusteellisempiin

KUVAT: ERIKA SAARINEN

Ulla Salonen-Soulié toivoo, että pohjoismaisen näkökulma onnistutaan kytkemään osaamiskeskusverkoston osaksi ja näin saadaan aiempaa enemmän suomalaisia mukaan yhteisiin hankkeisiin ja pohjoismaiseen koulutukseen.

Jette Jacobsen korostaa, että osaamiskeskusten pitää välittää paikallista tietoa ja kokemusta sekä valtakunnan tasolle että kuntien päättäjille. Tässä Tanskan lukuisat pienet keskuksat eivät ole onnistuneet.

analyysiin ja selvitystöihin. Keskuksissa on liian vähän sekä erityisasiantuntijoita että yleisosaajia”, Jacobsen kertoo.

”Osaamiskeskuksilla on risti-riittäisiä tehtäviä. Niiden pitää erityisosaamisen alueellaan kattaa koko maa, mutta muuten toimia paikallisesti. Niiden täytyy olla omaan alaansa erikoistuneita, mutta myös hyviä yleisasiantuntijoita. Ne ovat tiedon keruuseen syvällisesti paneutuvia tietokeskuksia. Toisaalta niiden pitää keskittyä tehokkaaseen tiedon välittämiseen.”

”Keskuksien on perustettu tietyn erityistarpeen pohjalta, vaikkapa keräämään tietoa pienistä vammaisryhmistä. Toisaalta niiden tulee pystyä toimimaan kysynnän perusteella – tarjota sitä, mitä kunnat, muut paikalliset toimijat ja palvelujen käyttäjät tarvitsevat.”

Keskuksien eivät ole riittävän tunnettuja

Jacobsen kertoo, ettei ole tarkkaa tietoa siitä, miten keskuksien ovat onnistuneet palvelemaan kuntia. Keskuksien toimintaa on viimeksi arvioitu vuonna 1994.

”Eri keskuksien palvelevat vaihtelevasti paikallista kehittämis-toimintaa. Pienet kunnat ovat käyttäneet keskuksia selvästi enemmän kuin suuret kunnat, joilla erityisosaamista ehkä löytyy omasta takaa. Kansallisesti keskuksien eivät ole riittävän tunnettuja.”

”Ministeriön näkökulmasta keskuksien alueellinen rakenne ei ole tyydyttävä: ne eivät ole pystyneet tehokkaasti välittämään tietoa kuntiin ja kunnista ministeriöön. Keskeisenä esteenä saatetaan olla niiden itsenäinen organisaatiomuoto. Ainoa järjestel-

Sundsvallin sosiaalijohtaja Göran Johansson on ollut laatimassa Ruotsin sosiaalihuollon ohjelmaa sosiaalihuollon tiedontuotannon kehittämiseksi. Siinä korostetaan, että sosiaalihuollon pitää perustua tutkimustietoon. Johansson toteaa, että Ruotsissa on paljon tutkimusta sosiaalisten ongelmien syistä, mutta vähän tietoa sosiaalihuollon toimien vaikuttavuudesta.

mallinen tiedonvälityskanava ministeriöön päin on ministeriön edustaja kunkin keskuksien hallituksessa.”

”Keskuksien on määritelty tehtävät, mutta poliittisista syistä niille on ilmaantunut kilpailuvia tehtäviä. Keskuksien on ollut taipumus muodostua kunkin erityisalan intressien edustajiksi eikä niinkään sosiaaliministeriön toimijoiksi”, Jacobsen sanoo.

Suunnitteilla neljä alueellista keskuksia

Jacobsen kertoo, että tieto- ja tiedonvälityskeskuksien aiotaan lopettaa nyky muodossaan. Ministeriössä on alustavasti suunniteltu tilalle neljää suurta alueellista osaamiskeskusta, jotta keskuksien olisi riittävästi monipuolista henkilöstöä.

Neljän keskuksien on ajateltu valtakunnallisesti erikoistuvan lapsiin ja nuoriin, vanhustyöhön, aktivointiin ja erityisryhmiin. Sen lisäksi niiden hoidettaviksi tulisivat tätä nykyä sisäministeriön alaisuudessa hoidettavat sosiaalitoiminta koskevat valitusasiat. Keskuksien keskeisenä kehittämishaasteena on sosiaalitoiminnan työn vaikutusten arviointi ja sosiaalitoiminnan käytännön, jatkokoulutuksen ja tutkimuksen yhteinen panos kehittämis-toimintaan.

”Ministeriö toivoo, että keskuksien keräisivät kokemustietoa ja muuttaisivat sitä analysoiduksi tiedoksi. Niiden pitäisi kyetä ideoimaan uusia ratkaisuja yhdessä muiden kanssa niin, että eri osapuolet piiskaisivat toisiansa yhä laadukkaampiin kehittämisajatuksiin.”

Tanskan osaamiskeskuksista löytyy tietoa internet-osoitteesta www.sm.dk/ministeriet/sitemap/viden_indhold.html. Ruotsin sosiaalihuollon ohjelmaehdotus sosiaalihuollon tiedontuotannon ja -välityksen kehittämiseksi löytyy osoitteesta www.sos.se/sos/nytt/brev00/br001124.htm. Ruotsin tutkimus- ja kehittämis-yhteisöjen, FoU:iden verkoston puheenjohtajan **Jan Messingin** tavoittaa osoitteesta: jan.messing@dfr.se.

Erja Saarinen